

Antwoordkernen bij Eureka 6 V: hoofdstuk 8 - 12

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen* zinnen van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. *Voor* in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. *Achterin* het schrift komen de opdrachten te staan

Opdrachten:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:
 - a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een voor de kantlijn.
 - b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
 - c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een **?** voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken.

→ betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 9 →; de vraag staat bij 9.1.

..... betekent, dat wat op de stippellijn moet, overgenomen moet worden uit het boek.

1. Het Humanisme is de stroming waarbij in literatuur en geschiedschrijving in navolging van de Klassieke Oudheid de Mens centraal wordt gesteld. De Renaissance is de algemene stroming in denken en kunst waarbij de Klassieke Oudheid als voorbeeld wordt genomen. Men gaat niet meer uit van oude Middeleeuwse ‘waarheden’, maar zelf onderzoek doen.
- 1.1 Erasmus bekritiseert misstanden in de RKK en doet onderzoek naar de bijbel door deze opnieuw uit het Grieks te vertalen

2. Waarheid zoeken door zintuigelijke waarneming en experimenten
- 2.1

Klassieke Oudheid	16 ^{de} eeuw
Waarnemen en conclusies trekken	Waarnemen en experimenteren en daarna conclusies trekken

3. rationalisme : wereld wordt bepaald door natuurwetten (absolute zekerheden) die bewezen kunnen worden door waarneming. Maar waarneming is niet voldoende. Kennis/waarheid moet met name beredeneerd kunnen worden met behulp van het gezond verstand. (wiskunde)
- 3.1 zintuigen kunnen bedriegen
- 3.2 twijfel over bestaan van bovennatuurlijke krachten
- 3.3 Mechanistisch wereldbeeld: wereld werkt als machine die door God is geschapen; wereld werkt op basis van natuurwetten. Deïsme: God bemoeit zich niet met leven van de mens. Mechanistisch wereldbeeld is een rationalistisch denkbeeld uit de natuurwetenschappen dat later door bijvoorbeeld Voltaire is gebruikt voor zijn ‘deïsme’.
4. ‘kennis is macht’, denk aan praktisch toepassingen van cartografie en medische wetenschap; kennis om wapens/ verdediging of landbouw te verbeteren
5. Maatschappelijke richting binnen rationalisme. Vertrouwen in menselijk verstand en rede; bestaande inzichten op gebied van sociale verhoudingen, politiek, economie en godsdienst ter discussie; doel is verbeteren van de menselijke samenleving.
- 5.1 Kerk= godsdienst = niet gebaseerd op rede; God bemoeit zich niet met leven op aarde, dus ook niet met de politiek
- 5.2 Deïsme: God geeft niet de macht aan een vorst om te regeren → hiermee ondergraaft hij het idee van Droit Divin
- 5.3 publieke opinie ontwikkelt zich; kritiek op kerk en staat; Voltaire was groot voorstander van vrijheid van meningsuiting en maakte kerk en absolutisme belachelijk
6. Rousseau wijst bestaande samenleving af; legt nadruk op gelijkheid en heeft ook romantisch ideeën, namelijk in de oerstaat was alles beter. Hij is geen vooruitgangdenker.
- 6.1 Geen droit divin, geen goddelijk recht van vorst → macht komt van volk
- 6.2

Hobbes	Locke	Rousseau
Volk draagt staatsmacht over aan absolute macht	Volk controleert regering en kan sociaal contract herroepen	Volkssoevereiniteit; volksvergadering beslist over wetten (directe democratie)

- 7.1 xxx bv. Spinoza
- 7.2 xxx bv. Locke of Rousseau
- 7.3 Kant verbindt rationalisme met empirisme; laat godsdienst in feite ongemoeid; vindt radicale verlichting te ver gaan (denkend aan Robespierre die Volonté Général gebruikt om terreur te rechtvaardigen)
8. In de tweede bron wijst Rousseau ongelijkheid af die wordt veroorzaakt door het verschil in bezit. Dit maakt hem radicaal (voorloper socialisme). In de eerste bron wordt Rousseau als een gematigd Verlichter gezien, omdat hij nog steeds in god gelooft en uitgaat van de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen; hij wijst ook individuele vrijheid van meningsuiting af. Dat maakt hem niet radicaal volgens Israel.
9. Wel: absoluut gezag bleef bestaan; beleid had zelfs ten doel gezag vorst te vergroten
Niet: verbeteringen voor volk
10. **Gele pijl** **vragen in mapje bij tijdvakdossier. Let op verplichte voorbeelden.**

8.3 De Franse Revolutie

1. absolutisme en maatschappelijke ongelijkheid
2. alle macht bij één vorst gebaseerd op droit divin, roi soleil, mercantilisme en het geweldsmonopolie
 - 2.1 Late Middeleeuwen; opkomst handel; opkomst steden en stedelijke burgerij → vorsten profiteren van geldeconomie (belasting en leningen) en vergroten hun macht vanaf Late Middeleeuwen/ Nieuwe Tijd door hun macht te versterken met behulp van geschoolde ambtenaren en huurlegers: minder afhankelijk van de adel → opkomst nationale staten en absolutisme
3. Meer uitvoer dan invoer
 - 3.1 levert geld voor bestuur en leger
 - 3.2 boeren, vaste lage graanprijs
4. bourgeoisie: willen politieke inspraak/ invloed; vrijheid van meningsuiting; einde privileges adel en geestelijkheid; ec. vrijheid
Stedelijke werklieden: willen betere werk- en woonomstandigheden

- Boeren: willen herendiensten afschaffen en hoge belastingen van de staat
- 4.1 In gebied van grootgrondbezit en verpachte grond: hier moesten de boeren herendiensten verrichten

 5. voorwaarde, xxx

 6. Derde Stand is achtergesteld ; geen politieke invloed ondanks groot economisch belang
 - 6.1 de Derde Stand/ de bourgeoisie
 - 6.2 de abt behoort tot de Eerste Stand, maar steunt de Derde Stand; hij wil een einde maken aan de ongelijkheid. Zijn pamflet is bedoeld om de situatie te veranderen (subjectief)

 7. →
 - 7.1 De Cahiers de Doléances gaven de burgers de mogelijkheid hun klachten te uiten; dit zorgde voor de verwachting dat de klachten serieus zouden worden genomen; toen de koning de klachten niet in behandeling wilde nemen, leidde dat tot de revolutie.
 - 7.2 aanleiding/ directe oorzaak
 - 7.3 grondwet beperkt koninklijke macht; grotere gelijkheid voor de Derde Stand.

 8. Lodewijk XVI had geld nodig, maar ook de steun van de eerste twee standen
 - 8.1 xxx
 - 8.2 overweging, dat hij alleen bepaalde hoe de vergadering van de Staten-Generaal zou verlopen; autocratie

 9. →
 - 9.1 trias politica: scheiding van de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht
 - 9.2 alle Fransen zijn gelijk voor de wet/ kiesrecht/ volkssoevereiniteit
 - 9.3 Er is geen volledige scheiding van machten: koning kan wetten tegenhouden
 - 9.4 constitutionele monarchie (democratie is niet volledig :geen vrouwenkiesrecht)
 - 9.5 de petite bourgeoisie (intellectuelen), stedelijke werklieden, boeren (over verhoging pacht en voortbestaan heerlijke rechten)
 - 9.6 algemeen kiesrecht; republiek; de rol van de kerk verkleinen
 - 9.7 radicalen waren tegen verbod op arbeidersverenigingen en stakingen

 10. (na 10 staat opdracht 9.1 etc.: dit moet natuurlijk 10.1 etc. zijn !)
 - 10.1 Kern Hobsbawm: de Jacobijnse revolutie heeft Frankrijk gered: militair sterker; munt sterker; gelijkheid groter (zorg dat je in je antwoord deze punten toelicht)
 - 10.2 keerzijde is onvrijheid en vervolging van tegenstanders
 - 10.3 DOEN!

 11. (vraag 10 in boek)

11.1 gelijkheid voor de wet

11.2

Discontinuïteit	Continuïteit
Herinvoering van de monarchie oftewel de afschaffing van de republiek	Bevorderen van de ideeën van de Franse Revolutie in de rest van Europa
Verzoening met de rooms-katholieke kerk	Handhaving rechtsstaat en scheiding kerk en staat
Einde democratisering	Oude adel en geestelijkheid krijgen oude machtspositie niet terug

11.3 Eed op de Kaatsbaan, bestorming Bastille, La Grande Peur, constitutionele monarchie, de Jacobijnse revolutie, onthoofding Lodewijk XVI, Directoire neemt de macht over, Code Napoleon

11.4 Belangrijke opdracht: zelf doen én **BESPREKEN IN DE KLAS**

12 Gele pijlvragen in mapje bij tijdvakdossier

8.4 De invloed van de Verlichting op de politieke cultuur (1815-1848)

1. →

1.1 grenzen Europa wijzigen

1.2 de rol van enkele hoofdrolspelers met Graaf von Metternich in het midden wordt sterk benadrukt.

1.3 Oostenrijk wilde vooral een machtsevenwicht: Rusland, noch Pruisen (/ Duitse Rijk) mocht te sterk worden; Rusland wilde gebiedsuitbreiding in Polen; Pruisen wilde gebiedsuitbreiding; Engeland wilde machtsevenwicht.

1.4 Frankrijk gaat terug naar oude grenzen, maar wordt niet te zwaar gestraft, wel ingedamd door Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en de Duitse Confederatie; Rusland, Oostenrijk en Pruisen krijgen elk een deel van Polen.

2. Volkenbond

2.1 herstel van de situatie van voor de Franse Revolutie: herstel positie oude vorstenhuizen en standenmaatschappij; tegengaan van nationalisme en democratie

2.2 Oostenrijk, Pruisen en Rusland

2.3 ‘concert der staten’: machtsevenwicht voorkomt oorlog; gezamenlijk optreden tegen revolutie en opstand

3. Engeland wilde niet deelnemen aan de actie om de macht van de Spaanse koning te herstellen; Frankrijk greep als enige in; er was dus geen sprake meer van een gezamenlijke aanpak

3.1 De tekenaar waarschuwt voor de agressieve aanpak van de tsaar (beer) die de anderen voor zijn karretje spant, waarbij de rechten van volken worden vertrapt. De tekenaar vertegenwoordigt hier het Britse standpunt

4. Liberalisme en socialisme hebben beide een politiek en economisch programma; het nationalisme is geen politieke ideologie.

4.1

	Liberalisme	Socialisme
Ideaal	Individuele vrijheid; vrijhandel; Volkssoevereiniteit (beperkt) + grondwet	Klasseloze samenleving
Middel	Vrije concurrentie	Klassenstrijd → Revolutie/ later ook algemeen kiesrecht
Rol van de staat	Klein: orde = beschermen van bezit, defensie, infrastructuur	Groot, verdeler van de welvaart
Eigendom productiemiddelen	Particulieren	Staat/gemeenschap
achterban	Burgerij	arbeiders

5. liberalisme en nationalisme

- 5.1 voorbeelden liberalisme: burgerij/ondernemers in het zuiden wensten minder bemoeienis van de overheid (belastingheffing in het voordeel van het noorden)
Voorbeelden nationalisme: Belgen wilden een eigen onafhankelijk staat (opstand opera)
- 5.2 Politieke verklaring: liberalen in het Zuiden willen meer inspraak (autocratie)
Economische verklaring: Liberalen willen meer ec. vrijheid
Culturele verklaring: verzet tegen protestants beleid van Willem I betreffende onderwijs en taal
- 5.3 Frankrijk steunde Belgische Opstand omdat er bij afscheiding ten noorden van Frankrijk een minder sterk buurland was
- 5.4 xxx
- 5.5 nationalisme, want in de bron wordt gesproken van een heldhaftige zelfopoffering en Van Speijk werd uitgeroepen en gekoesterd als een nationale held, terwijl hij eigenlijk als commandant zijn schip was kwijtgeraakt.
6. Politieke verklaring revolutie 1848: liberalen wilden uitbreiding kiesrecht (en in Frankrijk) een republiek
Economische verklaring revolutie 1848: meer economische vrijheid / grote sociale ellende stedelijke werklieden
- 6.1 Steun van 1. burgerij en 2. Stedelijke werklieden
- 6.2 Burgerij en stedelijke werklieden/arbeiders hadden tegengestelde belangen. Dit liep uit op een klassenstrijd in Parijs (juni 1848). De burgerij was bang voor meer invloed van arbeiders, evenals de adel. Het leger, dat geleid werd door adellijke officieren, wist de

arbeidersklasse klein te krijgen. In veel gevallen werd de positie van de oude machthebbers hersteld.

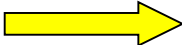
6.3 Nederland en België

6.4 In Duitsland ging de revolutie uit van Frankfurter parlement, bestaande uit intellectuelen en ondernemers. Zij kregen geen steun van de volksklasse en Duitsland was nog geen nationale staat; er bestond verdeeldheid over de omvang van het Duitse Rijk. In Nederland ging de koning akkoord met een nieuwe liberale grondwet; er was geen sprake van een dreigende arbeidersrevolutie.

7. →

7.1 Parijs: socialisme; rode vlag

Berlijn: nationalisme; Duitse vlag

8. Gele pijl vragen in mapje bij Tijdvakdossier !!!!!!!!!!!!!!! Heel belangrijk!

Hoofdstuk 9 De Patriottische Revolutie (1781 – 1798)

1 patriotten zijn aanhangers van Verlichting

1.1 Frankrijk

1.2 einde corruptie/vriendjespolitiek

moderniseren economie

vaderlandsliefde / eenheidsstaat

kennis is deugd

2 aristocratische en democratische patriotten

2.1 arist.: terug naar staatsgezinden/geen democratisering en geen Oranje

dem. Democratisering en geen Oranje

2.2 democratische patriotten

3 →

3.1 stelen van het volk / slemppartijen (zoek onbekende woorden op in het woordenboek!)

3.2 vergelijking met varkens

3.3 woord: (spottend) dapperheid; beeld: copuleren onder Franse bescherming (tenue)

4 tegen Frankrijk; 2. Oranje familie van Engeland

14.1 Pruisen: broer van vrouw Willem V / bedreigd door Frankrijk

5 Harris als Brits 'geheim agent' organiseert / Engelse geld

5.1 gschreven, secundaire, informatieve (feiten en conclusies) bron. [geschiedenisboek, baseert zich op bronnen: 'our new party' is citaat].

5.2 bron is Harris: primaire bron, want -----

5.3 wankelmoedige tegenstanders/ energiek,...genoot van intriges (zekere bewondering voor Harris)

6 zijn huis is aangevallen door Oranjeklanten

6.1 primaire bron: hij heeft zelf verklaring afgelegd over wat hij heeft meegemaakt

6.2 officieel verslag bij justitie duidt op betrouwbaarheid

6.3 niet: Bijltjes (scheepstimmerlieden) zijn Oranjegezind

- 7 merendeel uit onderste bevolkingslagen (gezeten burgers in minderheid)
- 8. 1. 1781-1787: Patriotten winnen 2. 1787-1795: Oranjepartij wint positie terug 3. > 1795: patriotten aan de macht met Franse steun
- 9 scheiding kerk-staat
afschaffing standenmaatschappij
afschaffing gilden / poorterschap
invoering eenheidsstaat
- 9.1. godsdienstvrijheid / geloof privézaak / geen privileges meer voor gereformeerde kerk / burgerlijk huwelijk exclusief geldig
Gelijkheid van ieder voor de wet
Vrije economie = vrije concurrentie / geen onderscheid tussen soorten burgers in steden
Statenbond = losse gewesten verdwijnt. Centraal bestuur voor alle gewesten
- 9.2. Nationale Vergadering = gekozen volksvertegenwoordiging
- 9.3. uitsluiting vrouwen, uitkeringstrekken en oranjegezinden
- 10. ook algemeen christelijk karakter
- 10.1. beweging voor opvoeding en onderwijs, tegen zedeloosheid
- 10.2. weldenkende / zonder onderscheid geloof of staatkundige richting
- 10.3 Gericht op kennis

Hoofdstuk 10 Nederland in de eerste helft van de 19de eeuw

Opdrachten bij 10.1 Nederland in de Franse Tijd (1795 – 1813)

1. Enerzijds: richting democratie; anderzijds: het leven was duur dankzij de belastingen en de inkwartiering van de Franse troepen
2. + 2.1: 1795 – 1806 Bataafse Republiek; 1806 – 1810 Koninkrijk Holland; 1810 – 1813 deel van Frankrijk
- 3.

Bataafse Republiek	De Republiek
Eenheidsstaat	Statenbond
Grondwet → richting democratie	Geen grondwet → timocratie

- 4 →
- 4.1 eerst ontwikkelt zich volk daarna staat
- 4.2 krachtige volksgemeenschap
- 4.3 xxx
- 4.4 België

Opdrachten bij 10.2 Nederland onder Koning Willem I (1813 – 1840)

- 5 →
- 5.1

Vraag	Toelichting	Antwoord
Wie geeft informatie over wat?	Je met altijd eerst deze vraag	Van der Capellen schrijft tegen

	beantwoorden!	Oranje en voor de patriotten
Is de informatie representatief?	Spreekt VdC voor zichzelf of voor de patriotten	Representatief, want VdC is grondlegger van de patriotten
Is de bron authentiek?	Let op datum!	Ja, geschreven in 1781
Is de bron primair of secundair?	Spreekt VdC uit eigen ervaring?	Ja, hij was getuige
Hoe groot is de kans op standplaatsgebondenheid?	Wat voor geschreven bron is het?	Groot, want de mening van VdC is niet onderbouwd met bewijzen.

- 5.2 allen de aanzienlijken komen in de regering; de oude tijden komen wederom
- 5.3 →
- 5.4 het handhaven van de onafhankelijkheid is een familiezaak
- 5.5 Willem zegt niet zonder een wijze grondwet te willen regeren. Daar is in het pamflet geen sprake van.
- 5.6 paternalistisch (als een vader temidden van zijn gezin)
- 5.7 wijze grondwet, die uw vrijheid veilig stelt tegen mogelijk misbruik in de toekomst.

- 6. Hij had de touwtjes strak in handen. Zijn ministers deden wat hij wilde (de vorst benoemde de ministers en ontsloeg ze), zij legden verantwoording af aan de vorst.
- 6.1 Verlicht monarch (alles voor het volk niets door het volk)

- 7 verzet: 1. De clerikalen en 2. De liberalen
- 7.1 De Belgische Opstand

- 8 Noorden handel en Zuiden industrie (afstemmen); infrastructuur; koloniën; → handelsland, industrialisatie en Nederlands-Indië handel in koloniale waren en afzetgebied.
- 8.1 Falen is een te groot woord: vergelijk met voorgaande periode (Franse tijd) is herstel zichtbaar.

Opdrachten bij 10.3 De liberale ‘revolutie’ (1840 – 1870)

- 9 1848
- 9.1 Willem II
- 9.2 Thorbecke

- 10 de liberale vrijheden van het volk
- 10.1 xxx

Bestuurlijke veranderingen	Toelichting
Ministeriële verantwoordelijkheid	de minister is verantwoordelijk en die verantwoordelijkheid legt hij af aan het parlement
Koninklijke onschendbaarheid	Niet de koming, maar de ministers zijn verantwoordelijk
Censuskiesrecht	Alleen rijke mannen mochten stemmen
Autonomie en medebewind	Provincies en gemeentes kregen zelf beslissingsrecht in bepaalde zaken (auto nomie) Provincies en gemeentes moeten de landelijke wetten uitvoeren (medebewind)
Jaarlijkse begroting	Elk jaar moet het parlement de begroting (uitgaven en inkomsten) goedkeuren.

12→

12.1 Voor: verantwoording afleggen aan de koning

Na : verantwoording afleggen aan het parlement

12.2 Voor: eerste kamer keurt wetten goed

Na : eerste kamer kan wetsvoorstellen goed of afkeuren, **nadat** ze eerst in de Tweede Kamer zijn goedgekeurd.

12.3 Voor: Tweede kamer gaf slechts advies

Na : Tweede Kamer keurt wetten goed of af

13 censuskiesrecht

13.1 monarchie

14 parlement = volksvertegenwoordiging. Via vertegenwoordigers kunnen de kiesgerechtigde burgers invloed uitoefenen op het bestuur van het land.

14.1 Indirecte, want.....

14.2 Regeringsvorm, want het geeft antwoord op de vraag:

15 Nederland is geen echte democratie, omdat er nog geen politieke partijen zijn die de belangen van bevolkingsgroepen vertegenwoordigen kunnen en omdat niet iedereen mag stemmen.

16 Begroting van de staat = het huishoudboekje van de staat. Hier worden keuzes gemaakt waar je belastinggeld aan gaat uitgeven en waaraan niet (beleid).

16.1 Vinger aan de pols, mogelijkheid tot bijstellen

16.2 Prinsjesdag op de derde dinsdag in september

17 Volksvertegenwoordiging, Staten-Generaal

Opdrachten bij 10.4

Nederlands-Indië: van cultuurstelsel naar liberaal kolonialisme

18 + 18.1 VOC – foto 3; Cultuurstelsel – foto 2; particulier initiatief (modern imperialisme) – foto 1

19

Mismanagement	door regenten, die geen actieve kennis en ervaring hadden in het besturen van een dergelijk grote onderneming, terwijl hun voorgangers actieve
---------------	--

	kooplieden waren met verstand van zaken
zelfverrijking	van de regenten, die ondanks dalende winsten toch hetzelfde hoge dividend als de voorgaande jaren bleven uitkeren

20 X

Het volk	Betalingen in natuur en arbeid en geld	Bestuur
Boeren	deel landbouwgrond beplanten met cultures	Dorpshoofden = verantwoordelijk
	Plantloon	
	landrente	Nederlandse ambtenaren Indonesische vorsten
	Cultuurprocenten	
	herendiensten	

20.1 Katoentjes → NHM monopolie → Ned.Indië

20.2 Grote broer = Nederlandse ambtenaar voor parallele Indonesische ambtenaar. Het indonisische bestuur was een buffer. Zij kregen ook cultuurprocenten, maar verder bleven de herendiensten en behielden zij hun positie.

21 Winst = Opbrengst van het cultuurstelsel

21.1 NHM + Nederlandse belastingen

21.2 Geschreven = tekst

Secundair = opgesteld en berekend op basis van cijfers

Objectief = feiten, die controleerbaar zijn door ze na te rekenen

22 Geschreven = tekst

Primair = Douwes Dekker was ooggetuige van het systeem als Nederlands ambtenaar in Ned Indië

Subjectief = Dekkers mening, gezien vanuit zijn standpunt.

23 vrijemarkteconomie, winst in de portemonnee van de ondernemer

23.1 Geen gedwongen cultures en geen gedwongen arbeid, maar tegelijkertijd de winsten en het batig slot behouden dan houd je volgens de bron alleen maar 'water' over.

23.2 Particulier initiatief

23.3

	Boer in cultuurstelsel	koelie
Inkomsten?	Plantloon	Loonslaaf
Eigendom?	Deel eigen opbrengst	Geen bezit
Welke mate van afhankelijkelijkheid?	Deels afhankelijk	Geheel afhankelijk

23.4 Xxx

24 overzeese gebieden voor goedkope grondstoffen, koloniale waren en afzetgebieden

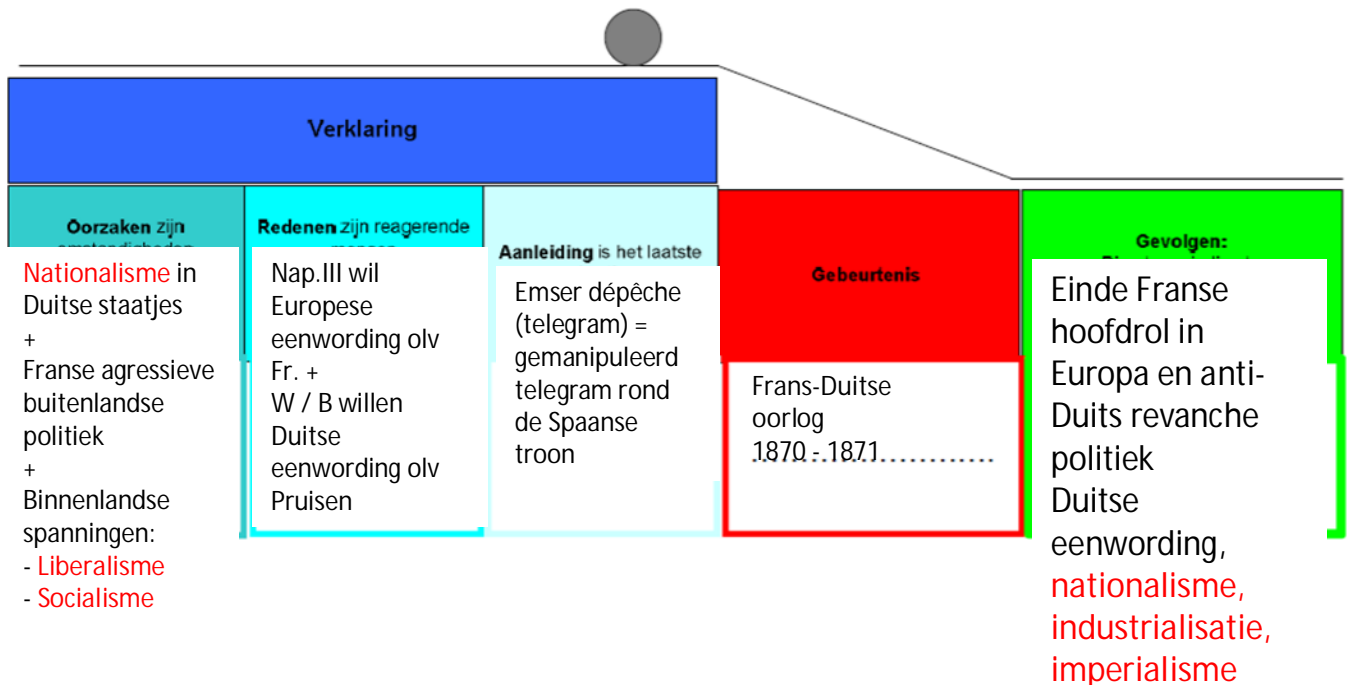
24.1 Kolonialisme: draait voornamelijk om handel, strategische ligging en/of prestige. Modern imperialisme is intensiever. Zoektocht naar bodemschatten en volledig onder bestuur brengen van het moederland voor het veilig stellen van de goedkope grondstoffen en het gebruik als afzetgebieden.

Historisch Thema ‘Duitsland, 1871 – 1945’ [Vraag 1]

Wat betekende de vorming van de Duitse keizerrijk voor het machtsevenwicht tussen de Europese grootmachten, 1971 – 1918?

Opdrachten bij de inleiding

1. forceren van een oorlog door Bismarck = Emser dépêche = gemanipuleerd telegram rond de Spaanse troon.
- 1.1 [Tijdvak 9: het in praktijk brengen van de totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme en het voeren van twee wereldoorlogen]
Tijdvak 10: de eenwording van Europa;
- 1.2 Duitsland bestond nog uit verschillende staten en staatjes.
- 1.3 Herstel van het Duitse keizerrijk onder Pruisische leiding.
- 1.4 Geen democratische middelen, maar militaire middelen
- 1.5 Verslaan van Oostenrijk en daarna verslaan van Frankrijk
- 1.6

1.7 gedaan

2. Xxx

2.1 Beloftes aan socialisten, terwijl hij niets van het socialisme moest hebben

3. + **3.1 (Maak nu zelf je vergelijkingsschema op basis van onderstaande!)**

Tot ontstaan keizerrijk buitenlandse politiek voornamelijk met militair en de Franse dominantie op het Europese vaste land;

Na ontstaan keizerrijk: buitenlandse politiek gericht op het behoud van het machtsevenwicht door middel van verdragen en bondgenootschappen (alliantiepolitiek). Duitse keizerrijk een grootmacht (zowel politiek, militair, als economisch een grootmacht geworden, m.a.w. het Duitse keizerrijk tel nu mee!

4. **Opm. vergelijkingsschema van vraag 3.1**

Ja het onderstreept, want b.v. respect voor het koninkrijk Beieren. Beieren streed in de oorlog tegen Oostenrijk mee aan de kant van de Oostenrijkers. Maar Oostenrijk was hierna verzwakt, waardoor Beieren toetrad tot het Duitse keizerrijk, maar duidelijk als koninkrijk herkenbaar bleef.

4.1 Waar stopt het?

4.2 Hoe kunnen wij het beste ons opstellen ten opzichte van dit Duitse keizerrijk? Samenwerken misschien? Of uiteindelijk bondgenoten worden?

Hoofdstuk 11 Duitsland in de tijd van Burgers en Stoommachines

Opdrachten bij 11.1 Het Duitse keizerrijk, 1871-1918, olv Bismarck

1. Argument 1. Oorlog met Frankrijk ligt op de loer (revanche na Frans-Duitse oorlog met het verlies van Elzas Lotharingen.

Argument 2. Ligging van Dutsland, ingeklemd tussen Frankrijk en Rusland (mogelijkheid tot tweefrontenoorlog)

2. - de industriële revolutie die in de westerse wereld de basis legde voor een industriële samenleving;
- de moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie;

2.1. Realpolitik, want geen land mocht te sterk worden. Zo werd Afrika, rekening houdend met het machtsevenwicht verdeeld. Zo kreeg België Kongo om te voorkomen dat Fr. zowel als En daar de hand niet op konden leggen in hun streven naar een respectievelijke N-Z verbinding (EN) of een O-W verbinding (FR)

3. Interne sociale onrust: fabrieksarbeiders met lage lonen + liberale fabrikanten wensen meer politieke invloed.

Toenemende spanningen met het buitenland ivm toenemende behoefte aan koloniën voor goedkope grondstoffen en afzetgebieden

3.1. Overzeese imperialisme (ook van Duitsland) met economische, machtspolitieke en culturele motieven → 1898 vlootwet in Duitsland, die aan aantal malen werd uitgebreid → concurrentiepositie van EN in gevaar en sluit verdrag met Fr en Rusl sloot zich hierbij aan = Triple Entente. → Antwoord van Duitsland was ook een bondgenootschap met O-H en IT in de Dreibund → twee machtsblokken die met elkaar een wapenrace houden = opbloeiende spanningen.

4. Sterke hiërarchie in rangen en standen.

4.1. - de opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme.

- de opkomst van emancipatiebewegingen

5. →

5.1 Het Duitse keizerrijk was op het zelfde moment modern (= discontinu), maar tegelijkertijd ook reactionair (= terug verlangen) / conservatief (= behoudend).

Vb. industrialisatie leidde tot economische welvaart, maar de industriëlen kregen geen politieke macht.

5.2 parlementair systeem – absolute monarchie

Snel industrialiserend – maatschappelijk gedomineerd door een agrarische aristocratie

Overwegend burgerlijk – sterk militaristisch

Feodaal – bureaucratisch

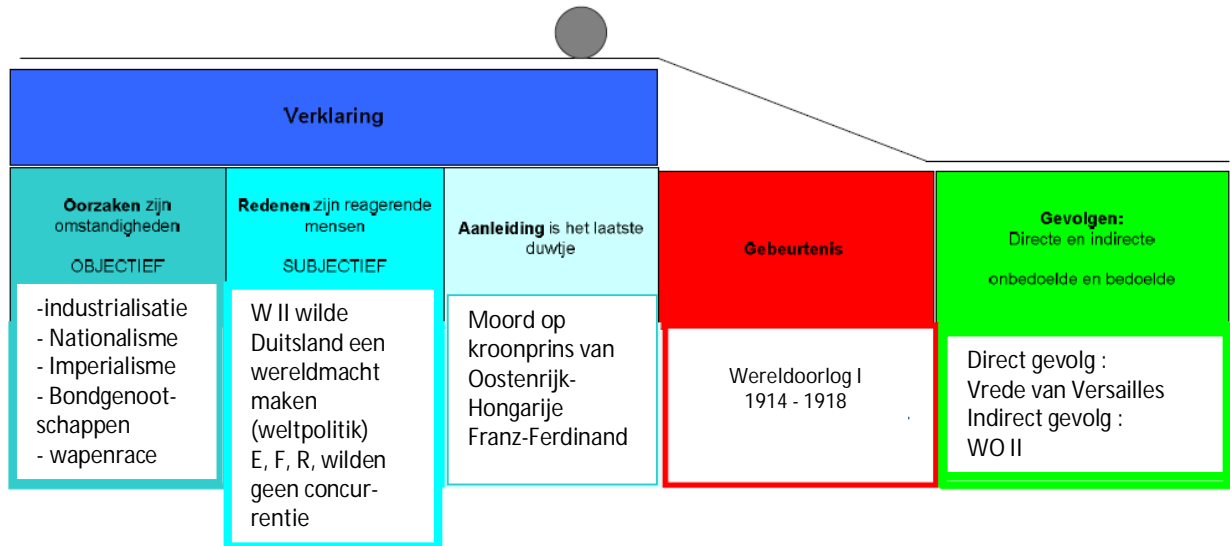
Vroeg een verzorgingsstaat – fel anti-socialistisch

5.3

Parlementair systeem versus absolute monarchie	Indirecte democratie versus monarchie op basis van absolute macht van een autocraat
Industriële samenleving versus pre-industriële samenleving	Samenleving waarop de economie gebaseerd is op basis van het voornaamste middel van bestaan, de

	industrie versus een samenleving op basis van handel, landbouw en nijverheid.
Modern versus antirevolutionair	Moderne samenleving, waarin grote veranderingen een belangrijke rol spelen versus een samenleving die juist tegen grote veranderingen is.

6..

6.1 zie schema

6.2 Zie schema

7. De vlootwet kan gezien worden als een gevolg van de Weltpolitik. De Weltpolitik was gebaseerd op een sterke militaire macht die kon bijdragen aan de uitbreiding van het Duitse rijk. De Vlootwet zorgde voor een uitbreiding van de vloot, zodat geconcentreerd kon worden met Engeland / koloniën konden worden ingenomen. Of anders gezegd

Weltpolitik zet Duitsland als grootmacht op de kaart. Het aanzien van een grootmacht werd vooral ook bepaald door het bezit van koloniën. Deze koloniën liggen overzee in de werelddelen Afrika en Azië. Vandaar is een sterke vloot ook noodzakelijk, niet alleen om koloniën te verwerven, maar ook om koloniën te behouden en de handelsvloot te beschermen.

8 D = Bismarck, rijkskanselier onder keizer Wilhelm II van 1871 - 1888, die realpolitik bedreef, het handhaven van het machtsevenwicht. Het streven naar koloniale bezittingen levert internationale spanningen op

A = Wilhelm II, de tweede keizer van Duitsland van 1888 - 1918, die de realpolitik omhoog naar Weltpolitik om met behulp van een vlootwet de uitbreiding van het Duitse keizerrijk met overzeese gebieden mogelijk zou maken

C = Onderdeel van het Von Schlieffenplan, de aanval op Frankrijk via België (1914) dat zich neutraal had opgesteld in de aanloop naar WO I

B = Duitsland had WO I verloren. Er heerste gebrek aan primaire levensmiddelen door de Geallieerde blokkade van de Duitse havens. In Duitsland dreigde een burgeroorlog (november 1918) tussen sociaaldemocraten (SPD'ers) aan de ene kant en de politieke elite onder keizer Wilhelm II, Op het moment dat Wilhelm II vluchtte naar Nederland riep de sociaaldemocraat Scheidemann de republiek uit. Zie H 11.2.

9 Bij 1ste deel van de vraag:

- De Weltpolitiek was gebaseerd op een sterke militaire macht die kon bijdragen aan de uitbreiding van het Duitse rijk. De Vlootwet zorgde voor een uitbreiding van de vloot, zodat geconcurrereerd kon worden met Engeland / koloniën konden worden ingenomen

Bij 2de deel van de vraag:

- Door de Vlootwet / het uitbreiden van de Duitse vloot voelde Engeland zich bedreigd en werden er militaire bondgenootschappen gesloten tegen Duitsland / ontstond er een militaire wedijver die uitmondde in een oorlog

- 10 Voorbeeld van een antwoord: De Akense paltskapel van Karel de Grote legaliseert de Duitse claim op de suprematie van Duitsland in Europa.

Opdrachten bij hoofdstuk 12

Nederland in de tweede helft van de 19de eeuw

Opdrachten bij 12.1 Nederland industrialiseert, 2-de helft van de 19de eeuw

1. – de overschakeling van niet-gemechaniseerde productie naar gemechaniseerde productie
- industriële revolutie is de overgang van een agrarisch-stedelijke naar een industriële samenleving

- 1.1 eerste
1.2 tweede

Organisatie	kenmerken	Economisch systeem	Aandrijfkraft
Ambacht	Hoog geschoolde handwerkslieden Kleine werkplaatsen Werktuigen eigendom ambachtsman	handelskapitalisme	Spier-, wind- en waterkracht
Nijverheid	Overgangsvorm tussen ambacht en industrie Laag geschoolde arbeidskrachten Grote werkruimten of huisnijverheid Werktuigen eigendom van koopman-ondernemer	handelskapitalisme	Spier-, wind- en waterkracht
Industrie (v.a. 1870)	Loonarbeiders Machines Fabrieken	Industrieel kapitalisme	Stoom (later: benzine, diesel, gas, olie, elektriciteit)

2.1 ambacht: kleine werkplaats, weinig arbeiders, (geen machines)

2.2 geen fabriek: geen machines,
geen nijverheid: kleine werkplaats

3. kapitalisme: bedrijven privébezit. eigenaars eigenaar van het eindproduct, dat bij verkoop winst oplevert.

4. technisch = werktuigen, aandrijfkraft
organisatorisch = hoe / waar de productie is georganiseerd,
economisch = vraag en aanbod,
juridisch = wie verschaffen het kapitaal, wie zijn eigenaars,
sociaal = arbeidsverhoudingen / arbeidsomstandigheden,
cultureel = mentaliteit, sfeer

4.1 Stel zelf deze vragen!!!!

Opdrachten bij 12.2

5. - Losmaken van de macht van een andere, machtigere groep, die geen ruimte geeft aan zelfontplooiing.
- Opkomen voor verbetering van welvaart en welzijn van de eigen groep

6. Gerefomeerden (de Kleine Luyden)

Katholieken

Arbeiders

Vrouwen

7. Beconcurreren: tegengestelde belangen, zij worden elkaars concurrent (bv. Burgerlijke vrouwen wilden emanciperen door het recht te willen hebben op arbeid, maar het belang van de arbeidersvrouwen was om juist dankzij een gezinsinkomen van de man hun werk in de fabriek op te kunnen zeggen en huishouden te gaan doen en hun kinderen op te voeden

Samenwerken kun je zien als er een gezamenlijk belang is, bv. De schoolstrijd = willen strijden voor financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder (christelijk) onderwijs. Hier hadden zowel de katholieken als de protestanten belang bij. Dus trokken zij in deze kwestie gezamenlijk op.

8. + 8.1 + 8.2 Maar zij moeten wel in staat zijn om emancipatie te **kunnen** laten plaatsvinden. Daarbij zijn zij afhankelijk van economische ontwikkelingen (ind.rev. doorbrak de standenmij., verhoogt de welvaart, vraagt nieuwe arbeidskrachten en maakt communicatie gemakkelijker) en politieke ontwikkelingen (politieke vrijheid dankzij grondrechten in de liberale grondwetsherziening), die het streven naar emancipatie mogelijk kunnen maken.

Bijvoorbeeld dat ondernemers de noodzaak gaan inzien om hun arbeiders meer loon te gaan betalen, waardoor hun omzet kan gaan stijgen. Want dankzij die hogere lonen worden arbeiders ook consumenten. Daarnaast moet men in de politiek het belang van die groeiende groep arbeiders ook gaan inzien. Politieke partijvorming kan daarbij helpen. Dat noemen we **voorwaarden**.

Op het moment dat zich een charismatische leider als Troelstra voor de arbeidersbeweging (leider met grote uitstraling) zich aan het hoofd stelt van een emancipatiebeweging kan **het laatste zetje** worden gegeven (**de aanleiding**), want de beweging heeft nu een gezicht om zo daadwerkelijk het emancipatieproces op gang te brengen. Is het proces eenmaal op gang gekomen dat noemen we de **gebeurtenis**.

8.3 Dankzij de liberale grondwetsherziening van 1848 hadden de Liberalen alles wat men op dat moment kon wensen.

8.4 Jazeker, de liberalen hebben in de eerste helft van de 19de eeuw hun emancipatiestrijd gestreden om eindelijk, v.a. de Franse Revolutie, hun economische welstand politiek te kunnen verzilveren. Zij orofiteerden van de burgerlijke revoluties in 1848 die overal in Europa uitbraken.

Emancipatie van katholieken

9 Ideologie gebaseerd op geloofsovertuiging

9.1 Katholieken, gereformeerde protestanten (en later hervomde protestanten)

10 Als reactie op de vervolging van de protestanten onder koning Filips II van Spanje voor de Nederlandse Opstand. Deze vervolging was één van de oorzaken voor het ontstaan van de Nederlandse Opstand.

11 Profiteren van de godsdienstvrijheid voorkomende uit de liberale grondwetsherziening → herstel van kerkelijke hiërarchie.

11.1 de April beweging

11.2 Schoolstrijd

11.3 Financiële gelijkstelling

12 →

12.1 'bezweren' geeft aan dat hij tegen de geest van de grondwet in wil handelen. Hij kiest hiermee partij.

12.2 Zij zijn verantwoordelijk (koning is onschendbaar) en trekken daar hun conclusie uit.

12.3 Nee, hij moest zich nu schikken naar een grondwet, waarvan hij stelde dat hij zich daar niet in kon vinden (mijn handen zijn gebonden, al toen hij aantrad). Bekende uitspraak van Willem III: *zo kan ik niet regeren*.

13 1853 herstel kerkelijke hiërarchie

1891 Rerum Novarum

1926 RKSP

13.1 Rerum Novarum

13.2 Emancipatie van de Nederlandse katholieken

13.3 Schaezman

14 Xxx

14.1 De vragen bij deze bron zijn 28.2 t/m 28.4!

Emancipatie van gereformeerde 'kleine luyden'

15 Angst voor katholieke kerk (met de samenvoeging noord – en zuid Nederland protestantse vorst geschrapt) en tegen ideeën van Franse Revolutie (in praktijk door patriotten, de voorlopers van de liberalen)

15.1 Groen van Prinsterer

15.2 Eerste 'verre van het volk' = conservatief; tweede streven naar politieke betrokkenheid van de kleine luyden door een politieke partij ARP

15.3 Abraham Kuiper

15.4 Grote groep protestantse winkeliers, ambachtslieden en werklieden

15.5 De macht van het getal.

16 De samenleving bestaat uit gelovigen en ongelovigen. Samenwerking (coalitie) tussen de gelovigen is noodzakelijk, maar mag alleen aan de top plaatsvinden.

16.1 ontstaan vanuit anti-katholieke gevoelens.

16.2 Alleen door samenwerking kunnen de beide groepen komen tot resultaat

16.3 Toelichting: Dort = de synode (protestantse kerkvergadering), De Standaard is de gereformeerde krant. De vertegenwoordiger van de kleine luyden spreekt met een katholieke geestelijke, vertegenwoordiger van de RKK.

17 Gereformeerden en hervormden

17.1 verklaring van de kleuren in het schema: oranje staat voor de Nederlandse confessionelen, geel is de kleur van de RKK en groen is de kleur van de protestanten.

Emancipatie van vrouwen

18 de beweging die opkomt voor gelijke rechten van man en vrouw in de samenleving.

18.1 Xxx

19 Staatsrechterlijke gelijkheid = mogen kiezen = actief kiesrecht

Juridische gelijkheid = handelingsbekwaamheid = contracten mogen tekenen

Gelijke onderwijskansen = toegang tot elke opleiding

Toegang tot de arbeidsmarkt = betaalde arbeid

20 Ook vrouwen hebben ook seksualiteit, tegen de dubbele moraal.

20.1 Binnen confessionele kringen vrouw juist uit arbeidsproces, want dat zijn onjuiste en onzedelijke situaties.

20.2 Andere rol: vrouw is huisvrouw en moeder

20.3 Hoger opgeleid, dus betere banen en mogelijkheid tot het inhuren van hulp.

21 B,c,d en g eisen voortkomende uit de kring van vrouwen uit de hogere burgerij

21.1 De wet mag geen onderscheid maken op basis van sekse; a, en f ondersteunen dat het voor alle vrouwen geldt ongeacht tot welke klasse zij behoren.

21.2 Verschilargumenten, want

21.3 De tekst uit de tijd van de Franse Revolutie: Wat is de Derde Stand? Niets, van Abbé Sieyès (zie schrift bij Eureka 2hv Franse Revolutie)

Emancipatie van arbeiders en het sociale vraagstuk

22 Zorg was geen overheidstaak, maar liefdadigheid, zij waren gevoelig voor werkloosheid, ziekte en ongeval

23 1857 – 1876 m.n. de pre-industriële periode in de tabel = stijging voedselprijzen

23.1 1876 – 1896 start industriële samenleving = daling voedselprijzen

23.2 -34% daling van voedselprijs

23.3 -37% daling van aan voedsel besteed bedrag

23.4 +10%

23.5 Hoeveelheid voedsel steeg, terwijl het besteed bedrag en de voedselprijs omlaag gaat.

24 →

24.1 Het grootste verschil is te zien tussen ongeschoolden in de grote steden en de geschoolden in de grote steden. De ongeschoolden besteden procentueel meer aan voedsel (42.1%), dan de geschoolden (40.8%). De geschoolden besteden 18.4% en de ongeschoolden besteden 22.4% van hun inkomen. Bij overige uitgaven geven de ongeschoolden 35.5% aan overige uitgaven en de geschoolden geven 40.7% aan overige uitgaven.

25 Opvattingen sociale kwestie + 26 oplossing sociale vraagstuk

Socialisten / links	Confessionelen / centrum	Liberalen / rechts
Sociale kwestie is een taak van de overheid	Overheid is evenwichtsbewaker	Geen overheidstaak
Staat zorgt voor gelijke verdeling van de welvaart	Staat zorgt ervoor dat het verschil niet te groot wordt	Gelijke kansen voor iedereen
Arm en rijk opheffen	Verskil arm – rijk ligt opgesloten in de Gods schepping	Verskil arm – rijk = stimulans om het beter te krijgen of om het goed te blijven hebben
Productiemiddelen in handen van de staat (de gemeenschap = iedereen)		Productiemiddelen privébezit
Economisch systeem = socialisme → gelijkheid	Tegen socialisme en kapitalisme. Nivelleren door: Solidariteit = christelijke naastenliefde = deel afstaan aan de armen	Economisch systeem = kapitalisme → streven in eerlijke concurrentie naar zo groot mogelijke winst
Arbeiders organiseren in vakbonden	Confessionele arbeiders organiseren in vakbonden	
Klassenstrijd (= strijd tussen kapitaal en arbeid)	Overleggen, geen strijd	

26.1 xxx

27 →

27.1 parlementaire enquêtecommissie interviewt een fabrieksarbeider over kinderarbeid in zijn pottenfabriek

27.2 - geschreven = tekst

- primair = geïnterviewde is ooggetuige

- informatief = arbeider staat onder ede.

27.3 ja, de bron is betrouwbaar, zeker gezien het feit dat de geïnterviewde onder ede staat.

28. Donkere kleuren, armoede van de gezichten af te lezen, titel 'de aardappeleters', de mensen aten voornamelijk zetmeel en geen vitamines = eenzijdig en dus ongezond.

28.1 Van Houten behoorde tot een stroming binnen het liberalisme, het progressieve liberalisme. De meerderheid behoorde tot het klassieke liberalisme dat er nog steeds van uitging dat de mens volkomen vrij moest zijn. Dus geen hulp van de overheid.

28.2 de paus was niet alleen tegen het liberalisme (niet gebaseerd op godsdienst), maar ook tegen het socialisme, omdat ook deze politieke ideologie niet uitging van godsdienst. Vakbonden worden geleid mannen die leuzen aanleren die staatsgevaarlijk en godsdienstvijandig zijn, volgens de paus.

28.3 Lid van een eigen katholieke vakbond oprichten

28.4 Nee, want lidmaatschap van een socialistische vakbond betekende dat je een slechte katholiek was en je ging in tegen de geestelijk leider van de katholieke kerk met alle mogelijke gevolgen van dien.

29 - de opkomst van emancipatiebewegingen;

- de opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme.

[- voortschrijdende democratisering, met deelname van steeds meer mannen en vrouwen aan het politieke proces; **(wordt behandeld in hoofdstuk 14.1)**]

29.1 xxx

29.2 xxx